

مقایسه پسوندها و پیشوندهای تصریفی فعل در کردی گورانی و فارسی

معیار

پارسا بامشادی^۱

دانشجوی دکتری زبان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی

جواد بامشادی^۲

کارشناس ارشد آموزش زبان فارسی، دانشگاه پیام نور

چکیده

در این پژوهش با تحلیل ساخت تصریفی بیش از ۲۰۰ فعل از کردی گورانی، به بررسی پسوندها و پیشوندهای تصریفی فعل در این گویش از زبان کردی و مقایسه آن با زبان فارسی معیار پرداخته می‌شود. این فعل‌ها در زمرة رایج‌ترین و پرکاربردترین فعل‌های ساده در این گویش هستند. روش انجام این پژوهش از گونه توصیفی، تحلیلی و تطبیقی است و ما یافته‌های خود را در دو گروه پسوندها و پیشوندهای فعلی، دسته‌بندی کرده‌ایم. پسوندها خود چهار دسته را در بر می‌گیرد: ۱. شناسه‌ها، ۲. پسوندهای فعلی ستاک‌ساز، ۳. پسوندهای فعلی نمودساز و ۴. پسوند التزامی. در دسته‌بندی ریزتر، پسوندهای ستاک‌ساز شامل پسوندهای ستاک گذشته، حال، مجھول و سببی هستند. پسوندهای نمودساز نیز خود به پسوندهای گذشته کامل، گذشته استمراری، گذشته استمراری دور، گذشته استمراری نقلی و حال کامل تقسیم می‌شوند. پیشوندهای فعلی هم چهار دسته: ۱. نفی، ۲. امر، ۳. نهی و ۴. التزامی را شامل می‌شوند. یافته‌های این پژوهش همچنین نشان می‌دهد که فعل در گویش گورانی دارای تصرف شمار، شخص، زمان، نمود، وجه و جهت است.

کلیدواژه‌ها: گویش کردی گورانی، پسوند فعلی، پیشوند فعلی، ساخت تصریفی فعل.

1. parsa.bamshadi@gmail.com

2. j.bamshadi@gmail.com

۱- درآمد

گویش گورانی یکی از گویش‌های زبان کردی است که در دسته‌بندی‌های گویشی، در شاخه گویش‌های جنوبی از زبان کردی جای می‌گیرد. با این حال، برخی پژوهشگران آن را در شاخه‌ای مجزا به نام گورانی، که خود گویش‌های دیگری را دربر می‌گیرد، قرار داده‌اند (محمدخورشید، ۱۳۸۲؛ ۱۳۹۱). به هر روی، امروزه در بیشتر بخش‌های شهرستان دالاهو و نیز در بخش‌هایی از شهرستان‌های سرپل‌ذهاب و کرمانشاه به گویش گورانی سخن گفته می‌شود. گویشورانِ اصلی این گویش، مردم ایل بزرگ و کهن گوران و نیز مردم بخش گهواره و دهستان بیوه‌نیز در استان کرمانشاه هستند.

فعل را می‌توان یکی از مهم‌ترین و بنیادین‌ترین سازه‌ها در جمله‌های هر زبانی دانست. در اهمیت و جایگاه فعل در زبان همین بس که بیکر^۱ (۲۰۰۴: ۲۳) آن را هسته‌ای می‌داند که جمله بربایه آن ساخته می‌شود. از این رو، می‌توان فعل را پایه و ستون جمله‌های زبان دانست که شناخت ساختار آن کمک شایانی به شناخت یک گویش یا زبان می‌کند. ساختار فعل و سویه‌های ساختواری، نحوی و معنایی آن مبحثی بسیار گستردگ است که ما در این پژوهش تنها به بررسی پیشوندها و پسوندهای تصریفی آن خواهیم پرداخت و برای این منظور از روش تحلیلی و تطبیقی بهره خواهیم گرفت. نویسنده‌گان این مقاله هر دو گویشور بومی گویش گورانی بوده و برای تحلیل پسوندها و پیشوندهای تصریفی فعل در این گویش، ساخت تصریفی بیش از ۲۰۰ فعل ساده مورد بررسی قرار گرفته است. این فعل‌ها در زمرة رایج‌ترین و پرکاربردترین فعل‌های ساده در گویش گورانی هستند و معیار گزینش آنها نیز همین رواج و بسامد کاربرد بوده است.

تاکنون پیرامون پسوندها و پیشوندهای تصریفی فعل در زبان کردی پژوهشی شایسته و درخور توجه انجام نگرفته است به جز کار محمدابراهیمی و مرادخانی (۱۳۸۷)، که پسوندهای فعلی را در گویش لکی هرسینی واکاویده‌اند و آنها را به هشت دسته شناسه‌ها، پسوند پایه زمان، حال، پسوند پایه زمان گذشته، پسوند پایه مصدری، پسوندهای معین، پسوندهای مجهول، پسوندهای سببی و پسوندهای افعال پسوندی تقسیم کرده‌اند. پیرامون پیشوندها و پسوندهای فعلی در دیگر گویش‌های زبان کردی، گرچه در لابلای کتاب‌های دستور (همچون رنجبر،

۱۳۸۸؛ رخزادی، ۱۳۸۹؛ کریمپور، ۱۳۹۰) و در برخی از پایان نامه ها (همچون شیرزادی تبار، ۱۳۷۵؛ کبودی، ۱۳۹۰؛ بهادر ۱۳۹۰) در بحث از فعل ها اشاره هایی شده است، اما واکاوی و دسته بندی روشن و مشخصی از آنها دیده نشده است. محمدابراهیمی و دانش پژوه (۱۳۸۷) در بررسی واژه بست ها در گویش سورانی، شناسه های این گویش را نیز بررسی کرده اند. مرادی (۱۳۹۱) تعامل پیشوند التزامی و نفی را در گویش کردی سورانی بررسی کرده است و به واکاوی چرایی عدم باهم آبی این دو پیشوند پرداخته است. کل باسی (۱۳۸۲) نیز در بررسی نشانه استمرار در لهجه ها و گویش های ایرانی، وند های -awa ، -yā ، a- و -iyā را از وند هایی دانسته است که در برخی لهجه ها و گویش های گردی نشانه استمرارند.

تنها پژوهشی که در آن به بحث پیشوندها و پسوندهای تصریفی فعل در گویش گورانی پرداخته شده است را می توان پایان نامه جواد بامشادی (الف) دانست، که در کنار بررسی ساختار فعل در گویش گورانی، پسوندها و پیشوندهای آن را نیز بررسی کرده و مقاله پیش رو نیز برگرفته از همین پایان نامه است. البته پارسا بامشادی (۱۳۹۲) نیز اشاره های کوتاه به شناسه های فعلی در گویش گورانی داشته است. وی شناسه ها را به دو دسته نشانه های مطابق نهاد و نشانه های مطابق مفعول تقسیم کرده است. همچنین جواد بامشادی (۱۳۹۲ ب) شناسه های فعلی را با عنوان پی بست های فاعلی نام برده و آنها را در کنار پی بست های مفعولی، ملکی و متممی مورد بررسی قرار داده است.

سازمان دهی بخش های این مقاله چنین است که در بخش دوم به بررسی تطبیقی پسوندهای فعلی گویش گورانی با فارسی معیار و در بخش سوم به بررسی تطبیقی پیشوندهای فعلی این دو پرداخته می شود. بخش چهارم نیز پایان بندی و نتیجه گیری مقاله است.

۲- مقایسه پسوندهای فعلی در گویش گورانی و فارسی

پسوندهای تصریفی فعل در گویش گورانی را از دید کارکرد و نقشی که در ساخت فعل دارند، می توان در چهار دسته کلان دسته بندی و بررسی کرد:

الف. شناسه ها: شناسه ها، تکواز های وابسته ای هستند که در سیمای پسوند به پایان فعل، در همه زمان های آن، افزوده می شوند و بازتابنده ویژگی های دستوری شخص و شمار فاعل اند.

ب. پسوندهای ستابکساز: همان‌گونه که از نامشان پیداست، این پسوندها با افزوده شدن به پایه فعلی، ستابک (ماده یا بن) جدیدی را پدید می‌آورند. گویش گورانی چهار ستابک یا مادة فعلی دارد: گذشته، حال، مجھول، سببی.

ج. پسوندهای نمودساز: با افزوده شدن به پایه فعل، نمود استمراری یا کامل می‌سازند. این دو در ترکیب با زمان‌های گذشته و حال پنج صورت فعلی می‌سازند: گذشته کامل، گذشته استمراری، گذشته استمراری دور، گذشته استمراری نقلی و حال کامل.

د. پسوند التزامی: این پسوند با افزوده شدن به ستابک گذشته فعل، گذشته التزامی می‌سازد. برای شناسایی و بررسی چهار گونه پسوند فعلی بالا و نیز پیشوندهای فعلی، بنیاد کار خود را بر روی داده‌های موجود در دو جدول (۱) و (۲) می‌گذاریم. در جدول (۱) صرف دو فعل xhaft-en (خوابیدن) و či-y-en (رفتن) را برای همه زمان‌های فعل در وجه اخباری آورده‌ایم. در جدول (۲) صرف فعل نخست را برای وجههای التزامی و امری، به همراه ساخت نفی و نهی آنها نشان داده‌ایم. گزینش این دو فعل به این دلیل است که ستابک گذشته یکی، به همخوان (-xhaft-) و ستابک گذشته دیگری (-či-)، به واکه ختم می‌شود و از این رو تفاوت‌های آوابی در شناسه‌ها و دیگر پسوندهای تصريفی را به خوبی نشان می‌دهند. اينك چهار گونه پسوند تصريفی پیش‌گفته را در گویش گورانی بررسی و آن را با زبان فارسی مقایسه می‌کنیم.

۱-۲- شناسه‌ها

شناسه‌های فعلی، تکوازهای اجباری هستند که به فعل می‌پیوندند و از دید شخص (اول، دوم، سوم) و شمار (مفروض و جمع) با نهاد مطابقت دارند. در گورانی، شناسه‌های فعلی برای زمان‌های گوناگون فعل یکسان نیستند و تفاوت‌هایی باهم دارند. همچنین بر حسب اینکه پایه پذیرنده این شناسه‌ها به همخوان یا واکه ختم می‌شود، تفاوت‌هایی در آنها به چشم می‌خورد. برای بررسی موشکافانه این موضوع، جدول (۱) و (۲) زیر را بررسی می‌کنیم. در جدول (۱) صرف دو فعل xhaft-en (خوابیدن) و či-y-en (رفتن) برای همه زمان‌های فعل در وجه اخباری و در جدول (۲) ساخت شش گانه صرف فعل xhaft-en در وجوده التزامی و امری به همراه نفی و نهی آمده است.

جدول ۱ - ساخت شش گانه دو مصدر «خوابیدن» و «رفتن» برای وجه اخباری در گویش کردی گورانی

ساخت شش گانه						فعل
۱.ش.م	۲.ش.ج	۳.ش.ج	۱.ش.م	۲.ش.م	۳.ش.م	
xaft-en	xaft-in	xaft-im /imen	xaft-ø	xaft-i/it/iten	xaft-em	گذشته ساده
či-n	či-n	či-m/men	či-ø	či-t/ten	či-m	
xaft-yā-n	xaft-yā-in	xaft-yā-im/imen	xaft-yā-ø	xaft-yā-i/it	xaft-yā-m	گذشته استمراری
či-yā-n	či-yā-in	či-yā-im/imen	či-yā-ø	či-yā-i/it/iten	či-yā-m	
xaft-yā-tā-n	xaft-yā-tā-in	xaft-yā-tā-im/imen	xaft-yā-tā-ø	xaft-yā-tā-i/it	xaft-yā-tā-m	گذشته استمراری دور ۱
či-yā-tā-n	či-yā-tā-in	či-yā-tā-im/imen	či-yā-tā-ø	či-yā-tā-i/it/iten	či-yā-tā-m	
xaft-en-a	xaft-in-a	xaft-im/ imen-a	xaft-e-ğ-a	xaft-i/it/ iten-a	xaft-em-a	حال کامل استمراری نقلی
či-n-a	či-n-a	či-m/men-a	či-ø-a	či-t/ten-a	či-m-a	
xaft-yā-n-a	xaft-yā-in-a	xaft-yā-im/imen-a	xaft-yā-ø-ğ-a	xaft-yā-i/it/iten-a	xaft-yā-m-a	گذشته استمراری نقلی
či-yā-n-a	či-yā-in-a	či-yā-im /imen-a	či-yā-ø-ğ-a	či-yā-i/it /ten-a	či-yā-m-a	
xaft-ü-n	xaft-ü-n	xaft-ü-m/men	xaft-ü-ø	xaft-ü-t/ iten	xaft-ü-m	گذشته دور ۲
č-ü-n	č-ü-n	č-ü-m /men	č-ü-ø	č-ü-t/ten	č-ü-m	
xaf-en	xaf-in	xaf-im/ imen	xaf-ē/ēt/ ēten	xaf-i/it/iten	xaf-em	حال خبری
č-en	č-in	č-im/imen	ču-ø/t/ten	č-it/iten	č-em	
xaf-en	xaf-in	xaf-im/ imen	xaf-ē/ēt/ ēten	xaf-i/it/iten	xaf-em	آینده ساده
č-en	č-in	č-im/imen	ču-ø/t/ten	č-it/iten	č-em	

جدول ۲- ساخت شش گانه مصدر «خواهیدن» در وجود التزامی، امر، نهی و نفی در گویش گورانی

ساخت شش گانه						
۱.ش.ج	۲.ش.ج	۱.ش.ج	م.ش.۳	م.ش.۲	م.ش.۱	
xaft-ü-n	xaft-ü-n	xaft-ü-m	xaft-ü-ø	xaft-ü-t/ten	xaft-ü-m	گذشته
be-xaft-yā-n	be-xaft-yā-in	be-xaft-yā-im/imen	be-xaft-yā-ø	be-xaft-yā-i/it/iten	be-xaft-yā-m	
be-xaft-yā-tā-n	be-xaft-yā-tā-in	be-xaft-yā-tā-im/imen	be-xaft-yā-tā-ø	be-xaft-yā-tā-i/it/iten	be-xaft-yā-tā-m	
be-xaf-en	be-xaf-in	be-xaf-im/imen	be-xaf-ē/ēt/ēten	be-xaf-i/it/iten	be-xaf-em	حال
be-tuwā-n	be-tuwā-in	be-tuwā-im/imen	be-tuwā-ē/ēt/ēten	be-tuwā-i/it/iten	be-tuwā-m	آینده
be-xaf-en	be-xaf-in	be-xaf-im/imen	be-xaf-ē/ēt/ēten	be-xaf-em	be-xaf-em	
be-xaf-en	be-xaf-en	-	be-xaf-ē/ēt/ēten	be-xaf-ø	-	امر
na-xaf-en	ma-xaf-en	-	na-xaf-ē/ēt/ēten	ma-xaf-ø	-	نهی
na-xaft-en	na-xaft-in	na-xaft-im/imen	na-xaft-ø	na-xaft-i/it/iten	na-xaft-em	گذشته
nā-xaf-en	nā-xaf-in	nā-xaf-im/imen	nā-xaf-ē/ēt/ēten	nā-xaf-i/it/iten	nā-xaf-em	خبری
na-xaf-en	na-xaf-in	na-xaf-im/imen	na-xaf-ē/ēt/ēten	na-xaf-i/it/iten	na-xaf-em	التزامي
nā-xaf-en	nā-xaf-in	nā-xaf-im/imen	nā-xaf-ē/ēt/ēten	nā-xaf-i/it/iten	nā-xaf-em	خبری
na-tuwā-n be-xaf-en	na-tuwā-in be-xaf-in	na-tuwā-im/imen be-xaf-im/imen	na-tuwā-ē/ēt/ēten be-xaf-ē/ēt/ēten	na-tuwā-i/it/iten be-xaf-em	na-tuwā-m be-xaf-em	آینده التزامي

- با نگاهی به ستون‌های جدول‌های (۱) و (۲)، که تصrif فعل را برای شمار و شخص‌های شش‌گانه نشان می‌دهند، می‌توان به این نتایج دست یافت:
- شناسه اول شخص مفرد در گورانی -m و -em است. هنگامی که واج پیش از شناسه، واکه باشد، -m و اگر همخوان باشد -em می‌آید. این شناسه در فارسی -am است.
  - شناسه دوم شخص مفرد در گورانی -i ، -it ، -iten ، -t و -ø (تکواز تهی) است. سه شکل نخست برای هنگامی است که پس از همخوان قرار بگیرد، دو تای بعدی پس از واکه و آخری نیز برای صیغه‌های امر و نهی است. در فارسی این شناسه در همه صیغه‌ها -i است بجز در امر و نهی که -ø می‌باشد.
  - شناسه سوم شخص مفرد در گورانی -ēt ، -ēt-en ، -t و -ø است. در همه زمان‌های گذشته این شناسه تهی است بجز در گذشته نقلی، هنگامی که پس از همخوان قرار بگیرد. سه شکل نخست برای التزامی، امر، نهی و نفی (بجز زمان‌های گذشته)، پس از همخوان است و دو شکل بعدی برای همین صیغه‌ها پس از واکه است. این شناسه در فارسی -ø برای گذشته، و -ad برای حال و آینده و امر است.
  - شناسه اول شخص جمع در گورانی در همه زمان‌ها و وجوده، پس از همخوان‌ها، -im و -imen و پس از واکه‌ها، -m و -men است. این شناسه در فارسی -im است.
  - شناسه دوم شخص جمع در گورانی پس از همخوان، -in ، و پس از واکه، -n است بجز فعل‌های امر و نهی که پس از همخوان -en می‌آید. این شناسه در فارسی -id است.
  - شناسه سوم شخص جمع در گورانی، هنگامی که پس از همخوان قرار بگیرد -en ، و پس از واکه، -n است. این شناسه در فارسی -and است.

همان‌طور که در دو جدول بالا دیده می‌شود، ساختار شناسه‌ها در گویش گورانی پیچیده‌تر از شناسه‌ها در فارسی است، به گونه‌ای که در زبان فارسی شمار شناسه‌ها در مجموع ۸ است اما در گورانی ۲۳، یعنی نزدیک به سه برابر. این گونه‌گونی و پیچیدگی شناسه‌ها در گورانی بیشتر به دو دلیل است: یکی اینکه این گویش چند پسوند ستاک‌ساز واکه‌ای، همانند -ā ، -i ، -ya و -yā و چند پسوند نمودساز مختوم به واکه، همانند -tā ، -tā و -ū دارد (که در دو بخش پسین مورد بررسی قرار خواهد گرفت)، و هنگامی که شناسه‌ها به این ستاک‌ها افزوده

می‌شوند در اثر التقای واکه‌ها، واکه نخست شناسه حذف می‌گردد و همین امر سبب اختلاف شناسه پس از همخوان و واکه می‌شود. اما در زبان فارسی پسوندهای ستاک گذشته‌ساز، همانند -est، -id، -t و -d (بامشادی، ۱۳۹۲؛ الف: ۱۷۰؛ وحیدیان کامیار و عمرانی، ۱۳۹۰: ۳۴) همه به همخوان ختم می‌شوند.

der- em	(پاره می‌کنم)	افزودن پسوند ستاک گذشته -i	(پاره کردم) deri-m
xaft- en	(خوابیدند)	افزودن پسوند نقلی ساز -ā	(خوابیده بودند) xaft-ā-n
xaft- em	(خوابیدم)	افزودن پسوند استمراری āyā	(می‌خوابیدم) xaft-yā-m

در سه مثال بالا، با افزوده شدن پسوندهای ستاک‌ساز، نقلی‌ساز و استمراری، شناسه فعل دستخوش تغییر می‌شود. دلیل دوم تعدد شناسه‌ها در گورانی، اختلاف در گویش فردی یا اجتماعی افراد است. برای نمونه مردم روستاهای افراد کم‌سوادتر و سالخورده بیشتر شکل بلند این شناسه‌ها را به کار می‌برند (مانند **iten** و **-ten** – برای دوم‌شخص مفرد و **-im** و **-men** برای اول‌شخص جمع) در حالی که افراد باسوادتر، جوان‌تر و شهرنشین، شکل کوتاه آنها را استفاده می‌کنند (مانند **i-** و **it-** برای دوم‌شخص مفرد و **im-** برای اول‌شخص جمع).

۲-۲- پسوندهای ستاک‌ساز

همان‌گونه که پیشتر گفته شد، در گویش گورانی چهار گونه ستاک یا ماده فعلی حال، گذشته، مجهول و سببی کاربرد دارند. برای بررسی پسوندهای ستاک‌ساز در گورانی، در جدول (۳) مصدر، ریشه و ستاک‌های حال، گذشته و مجهول چند فعل را آورده‌ایم.

با بررسی داده‌های جدول زیر، پسوندهای ستاک‌ساز و مصدرساز را در گویش گورانی می‌توان شناخت. در هر ستون از این جدول، پسوندهای مصدرساز یا ستاک‌ساز به صورت پرنگ نشان داده شده‌اند.

ستاک حال به سه شیوه ساخته می‌شود: ۱. ریشه فعل بی‌آنکه چیزی به آن افزوده شود، ۲.

افزودن پسوند **-en** – به ریشه فعل و ۳. افزودن پسوند **-ya** – به ریشه فعل.

از این رو در گورانی سه پسوند برای ساخت ستاک حال وجود دارد: **-en** و **-ya** و **-θ**.

پسوند ستاک حال در فارسی، تهی است (مشکوه‌الدینی، ۱۳۹۰: ۷۱).

جدول ۳- پسوندهای سازنده مصدر، ستاک حال، گذشته و مجھول در گورانی

معادل فارسی	مصدر در گورانی	ستاک مجھول		ستاک گذشته	ستاک حال	ریشه
		حال و آینده	گذشته			
نوشتن	nüsā-n	nüs-ya	nüs-yā	nüs-ā	nüs	nüs
خوردن	xwārd-en	xwar-ya	xwar-yā	xwār-d	xwa(r)	xwa(r)
چیدن	čeni-n	čen-ya	čen-yā	čen-i	čen	čen
خریدن	sand-en	san-ya	san-yā	san-d	san	san
افتادن	kaft-en	-	-	kaf-t	kaf	kaf
فریاد زدن	qirān-en	-	-	qir-ān	qir-en	qir
توانستن	towānest-en	-	-	towān-est	tuwān	tuwān
خو گرفتن	čāšyā-n	čāš-ya	čāš-yā	čāš-ā	čāš-ya	čāš

در گورانی و فارسی، ستاک گذشته برای فعلهای منظم (باقاعده) از افزودن پسوندایی به ریشه فعل ساخته می‌شود. همان‌گونه که در جدول (۳) دیده می‌شود، در گورانی هفت پسوند -yā ، -ān ، -t ، -i ، -d و -est برای ساخت ستاک گذشته به کار می‌روند. باقی (۱۳۹۰: ۱۹۷) پسوندهای ماده گذشته‌ساز در زبان فارسی را -t ، -d و -id می‌داند. مشکوه‌الدینی (۱۳۹۰: ۷۱) پسوندهای گذشته را چهار پسوند -t ، -d و -id و -ād دانسته است که در فعلهای زیر دیده می‌شوند:

پایه فعل (= ستاک حال)

خواند	خوان + د
بافت	باف + ت
خندید	خند + ید
ایستاد	ایست + اد

بامشادی (۱۳۹۲ الف: ۱۷۰) و حیدیان کامیار و عمرانی (۱۳۹۰: ۳۴)، افزون بر چهار پسوند بالا، -est را نیز از پسوندهای ستاک گذشته‌ساز در زبان فارسی می‌دانند. مانند: دان- + -est = دانست.

از این رو، گویش گورانی و فارسی سه پسوند ستاک گذشته‌ساز همسان دارند که عبارتند از: **-est** ، **-t** ، **-d**

مجھول در زبان فارسی، نحوی است یعنی برای ساخت آن از فعل کمکی «شدن» بهره گرفته می‌شود و زبان فارسی امروز فاقد مجھول ساختواری (به کارگیری وند) است (منصوری، ۱۳۸۸: ۸۷) می‌گویند که مجھول فارسی از صفت مفعولی (ستاک گذشته + ۵) و ساخته‌های گوناگون فعل کمکی «شدن» ساخته می‌شود اما مشکوه‌الدینی (۱۳۹۰: ۷۰) دو ساختار را برای مجھول فارسی برمی‌شمارد:

۱. پایه مفعولی + فعل کمکی مجھول «شدن». مانند: درباره دستور زبان فارسی کتاب‌های زیادی نوشته شده است.
۲. اسم یا صفت + فعل کمکی مجھول «شدن». مانند: تعمیرشدن، زنده‌شدن، خرابشدن و ...

دیبرمقدم (۱۳۶۴) نیز در بررسی جفت فعل‌های کردن/شدن (مانند: او بمب را منفجر کردا / بمب توسط او منفجر شد)، وجود همین ساختار دوم را در مجھول فارسی تأیید کرده است. گویش گورانی، مجھول ساختواری دارد. در این گویش، برای زمان حال/آینده و گذشته از دو پسوند مختلف برای مجھول‌سازی استفاده می‌شود. چنانکه در جدول (۳) به خوبی پیداست، پسوند ستاک مجھول در زمان حال و آینده **-ya** – است که به ریشه فعل افزوده می‌شود. پسوند ستاک مجھول گذشته نیز **-ā** – است که به پایان ریشه فعل افزوده می‌شود. اینک به بررسی پسوند ستاک سببی در گویش گورانی و مقایسه آن با زبان فارسی می‌پردازیم. نخست نگاهی به داده‌های جدول (۴) می‌افکریم، که مصدر، ریشه و ستاک سببی چند فعل گورانی را نشان می‌دهد.

جدول ۴- مصدر، ریشه و ستاک سببی چند فعل از گویش گورانی

معادل فارسی	مصدر	ریشه	ستاک سببی	
			حال و آینده	گذشته
ایستادن	wesā-n	wes	wes- en	wes- ān
خوابیدن	xaft-en	xaf	xaf- en	xaf- ān
ترکیدن	taqi-n	taq	taq- en	taq- ān
سوختن	sozi-n	soz	soz- en	soz- ān

با نگاهی به جدول (۴) در می‌باییم که پسوند سازنده ستاک سببی در گویش گورانی، در زمان‌های حال و آینده با زمان گذشته متفاوت است. برای ساخت ستاک سببی در زمان حال و آینده، پسوند *-en* و برای ستاک سببی گذشته، پسوند *-ān* به ریشه فعل افزوده می‌گردد. در زبان فارسی نیز ستاک سببی از افزودن پسوند *-ān* به پایه فعلی ساخته می‌شود و پسوند گذشته در فعل سببی *d* است، که گاهی *-id* نیز ممکن است به کار رود (مشکوه‌الدینی، ۱۳۹۰: ۶۷). پسوند سببی‌ساز فارسی برای زمان‌های گذشته، حال و آینده تفاوتی ندارد، مانند:

خور + ان = خوران ← خوراند / خورانیدم؛ می‌خورانم؛ خواهم خوراند.

همان‌گونه که در دو جدول (۳) و (۴) می‌توان دید، مصدر در گویش گورانی از افزودن پسوند مصدرساز به ستاک گذشته فعل ساخته می‌شود. پسوند مصدرساز، هنگامی که ستاک گذشته به همخوان ختم شود *-en* است و هنگامی که به واکه ختم شود *-n* است. در زبان فارسی پسوند مصدرساز *-an* است، که به ستاک گذشته افزوده می‌شود (مشکوه‌الدینی، ۱۳۹۰: ۷۳؛ انوری و عالی، ۱۳۹۰: ۶۱).

در گویش گورانی زمان حال اخباری و آینده ساده هر دو از «ستاک حال فعل + شناسه‌ها» ساخته می‌شوند. از این رو پسوند حال اخباری و آینده ساده در گورانی را باید *-θ* (تکواز تهی) دانست. در زبان فارسی، حال اخباری از «می + ستاک حال + شناسه‌ها» به دست می‌آید و آینده ساده با فعل کمکی «خواستن» به صورت «خواه + شناسه‌ها + ستاک گذشته فعل اصلی» ساخته می‌شود. (البته شایان ذکر است این گونه ساخت امروزه تنها در نوشтар و گفتار رسمی به کار می‌رود و در گفتار روزمره کاربردی ندارد). در جدول زیر نمونه‌هایی از این دو زمان فعلی در گورانی و فارسی آمده است.

xaf + -θ + -em → *xaf-em*   (حال اخباری- می‌خوابم)

č + -θ + -it → *č-it*   (حال اخباری- می‌رومی)

xaf + -θ + -em → *xaf-em*   (آینده ساده- خواهم خوابید)

č + -θ + -it → *č-it*   (آینده ساده- خواهی رفت)

هم در فارسی و هم در کردی گورانی، فعل گذشته ساده از ستاک گذشته به دست می‌آید.

به سخن دیگر، پسوند گذشته ساده نیز در هر دو تکواز تهی است. برای نمونه:

xaft + - θ + -em	→	xaft-em	(خوابیدم)
či + - θ + -t	→	či-t	(رفتی)

۳-۲- پسوندهای نمودساز

پسوندهای نمودساز پسوندهایی هستند که با افزوده شدن به پایه فعل به آن نمود ویژه‌ای می‌بخشند. نمود در کردی گورانی نیز مانند فارسی عبارتست از کامل و استمراری. نمونه‌هایی از پسوندهای نمودساز را می‌توان در جدول (۳) دید. در اینجا نیز برای روشن تر شدن مطلب نمونه‌های بیشتری را بررسی می‌کنیم.

جدول ۵- پسوندهای تصريفی نمودساز در گویش گورانی

نمود-زمان	معادل فارسی	فعل حاصل	پسوند نمودساز	شناسه	پسوند نمودساز	پسوند نمودساز	ستاک گذشته
گذشته کامل	خوابیده بودم	xaft-ü-m	-m	-	-	-ü	xaft
	آمده بودی	hāt-ü-t	-it	-	-	-ü	hāt
گذشته استمراری	می خوابیدم	xaft-yā-m	-m	-	-	-yā	xaft
	می آمدی	hāt-yā-it	-it	-	-	-yā	hāt
گذشته استمراری دور	می خوابیده بودم	be-xaft-yā-tā-m	-m	-	-	-tā	xaft
	می آمده بودی	b(e-h)āt-yā-tā-it	-it	-	-	-tā	hāt
گذشته استمراری نقلی	می خوابیدم	xaft-yā-m-a	-m	-	-	-yā	xaft
	می آمده‌ای	hāt-yā-it-a	-it	-	-	-yā	hāt
حال کامل (گذشته نقلی)	خوابیدم	xaft-em-a	-em	-	-	-	xaft
	آمده‌ای	hāt-it-a	-it	-	-	-	hāt

پسوندهای نمودساز در جدول (۵) به صورت پرنگ نشان داده شده‌اند. با نگاهی به این جدول، یافته‌های زیر به دست می‌آید:

- گذشته کامل از افزودن پسوند **ü**- به ستاک گذشته فعل و سپس افزودن شناسه‌ها به دست می‌آید. پس یکی از پسوندهای نمودساز در گورانی، **ü**- است.

- گذشتۀ استمراری از افزودن پسوند *yā-* به ستاک گذشته و سپس افزودن شناسه‌ها ساخته می‌شود. این پسوند گاهی به صورت *ā-* به کار می‌رود. پس یکی دیگر از پسوندهای نمودساز در گورانی، پسوند استمراری *ā(y)-* است.
- گذشتۀ استمراری دور از افزودن پسوند *tā-* به پایه گذشتۀ استمراری (ستاک گذشته + *yā-*) و سپس افزودن شناسه‌ها ساخته می‌شود. از این رو، سومین پسوند نمودساز در گورانی، *tā-* است.
- گذشتۀ استمراری نقلی از افزودن پسوند استمراری *āy-* به ستاک گذشتۀ فعل، افزودن شناسه‌ها و سپس افزودن پسوند نقلی ساز *a-* ساخته می‌شود.
- حال کامل (که آن را گذشتۀ نقلی نیز می‌نامند) از افزودن پسوند نقلی ساز *a-* به ستاک گذشتۀ فعل، البته پس از شناسه‌ها، ساخته می‌شود. در همهٔ صیغه‌های فعل، شناسه همواره واپسین تکوازی است که به فعل افزوده می‌شود، بجز در گذشتۀ نقلی و گذشتۀ استمراری نقلی که پسوند نقلی ساز *a-* پس از شناسه‌ها می‌آید.
- بر پایه آنچه گفته شد، در گورانی چهار پسوند نمودساز داریم که عبارتند از: *ū-*، *ā(y)-*، *tā-* و *a-* که به ترتیب در ساختهای گذشتۀ کامل، گذشتۀ استمراری، گذشتۀ استمراری دور و حال کامل به کار می‌روند. گذشتۀ استمراری نقلی نیز به کمک هر دو پسوند *yā-* و *ā-* ساخته می‌شود. حال استمراری در کردی گورانی تنها از ستاک حال بهاضافه شناسه ساخته می‌شود و نشانهٔ ویژه‌ای ندارد، مانند:

men harče ruža č-em arā dānešgā.

دانشگاه به ۱.ش.م-می‌رو روز هر من
«من هر روز به دانشگاه می‌روم.»

در جمله بالا فعل *čem* (می‌روم) حال استمراری را نشان می‌دهد، که از ستاک حال *č* و شناسه اول شخص مفرد *-em* ساخته شده است. واپسین نکته قابل توجهی که درباره انواع ترکیب زمان- نمود در گورانی باید گفت این است که بجز حال استمراری، که از ستاک حال فعل ساخته می‌شود، دیگر ساخته‌ها همکی از ستاک گذشتۀ فعل به دست می‌آیند. در زبان فارسی، نمود استمراری چه برای زمان گذشته و چه زمان حال، از افزودن پیشوند *-mi* به ستاک گذشته یا حال و شناسه‌ها ساخته می‌شود (مانند: می‌خوابیدم و می‌خوابیم). برای

حال کامل (یا گذشته نقلی) از پسوند رابط (مانند: خوابیده‌ام) و برای گذشته کامل از فعل کمکی «بودن» (مانند: خوابیده بودم) استفاده می‌شود. البته شایستهٔ یادآوری است که میان دستورنویسان بر سرِ ساخت گذشته نقلی در فارسی توافق وجود ندارد. برخی همچون مشکوه‌الدینی (۱۳۹۰: ۶۲) «ام، ای، است، ایم، اید، اند» در ساخت نقلی را پسوند رابط شناخته‌اند، اما انوری و عالی (۱۳۹۰: ۷۰) آنها را فعل‌های کمکی از مصدر «استیدن» دانسته‌اند.

۴-۲- پسوند التزامی

در گویش گورانی با افزودن پسوند **لَا**- به ستاک گذشته فعل و سپس افزودن شناسه‌ها، گذشته سادهٔ التزامی به دست می‌آید. مانند:

<i>xaft + -ü + -m</i>	→	<i>xaft-ü-m</i>	خوابیده باشم
<i>hāt + -ü + -t</i>	→	<i>hāt-ü-t</i>	آمده باشی

شایستهٔ یادآوری است که همان‌گونه که در بخش پیشین دیدیم، پسوند **لَا**- نشانه نمود کامل در زمان گذشته نیز هست و برای ساختن گذشته کامل (گذشته دور) کاربرد دارد. گذشته سادهٔ التزامی در زبان فارسی به کمک فعل کمکی «باش + شناسه‌ها» ساخته می‌شود.

۳- مقایسهٔ پیشوندهای فعلی در گورانی و فارسی

در بخش پیشین پسوندهای تصrifی فعل را در گویش گورانی در چهار دستهٔ شناسه‌ها، پسوندهای ستاک‌ساز، پسوندهای نمودساز و پسوند التزامی بررسی کردیم. اینک به بررسی پیشوندهای فعلی در این گویش و مقایسه آن با زبان فارسی می‌پردازیم. پیشوندهای فعلی را می‌توان بر چهار دسته دانست که عبارتند از: ۱. پیشوند نفی، ۲. پیشوند امر، ۳. پیشوند نهی و ۴. پیشوند التزامی. داده‌های جدول (۲) به خوبی هر چهار گونه پیشوند بالا را نشان می‌دهد. در ادامه، هر یک از این پیشوندها را جداگانه واکاوی می‌کنیم.

۱-۳- نفی

در گورانی نیز، همانند فارسی، برای منفی‌سازی از پیشوند استفاده می‌شود. پیشوند نفی در گورانی برای صیغه‌های گذشته، **-na** است، مانند:

$na-$ + <table border="0" style="margin-left: 20px;"> <tr><td>xaft-em</td></tr> <tr><td>xaft-yā-m</td></tr> <tr><td>xaft-yā-tā-m</td></tr> <tr><td>xaft-em-a</td></tr> <tr><td>xaft-yā-m-a</td></tr> <tr><td>xaft-ü-m</td></tr> </table>	xaft-em	xaft-yā-m	xaft-yā-tā-m	xaft-em-a	xaft-yā-m-a	xaft-ü-m	$=$ <table border="0" style="margin-left: 20px;"> <tr><td>na-xaft-em</td></tr> <tr><td>na-xaft-yā-m</td></tr> <tr><td>na-xaft-yā-tā-</td></tr> <tr><td>na-xaft-em-a</td></tr> <tr><td>na-xaft-yā-m-a</td></tr> <tr><td>na-xaft-ü-m</td></tr> </table>	na-xaft-em	na-xaft-yā-m	na-xaft-yā-tā-	na-xaft-em-a	na-xaft-yā-m-a	na-xaft-ü-m	(نخوابیدم) (نمی‌خوابیدم) (نمی‌خوابیده بودم) (نخوابیده‌ام) (نمی‌خوابیده‌ام) (نخوابیده بودم)
xaft-em														
xaft-yā-m														
xaft-yā-tā-m														
xaft-em-a														
xaft-yā-m-a														
xaft-ü-m														
na-xaft-em														
na-xaft-yā-m														
na-xaft-yā-tā-														
na-xaft-em-a														
na-xaft-yā-m-a														
na-xaft-ü-m														

پیشوند نفی در زمان حال برای وجه اخباری **nā** اما برای وجه التزامی **na** است:

$$\begin{array}{l} nā- + xaf-em = \mathbf{nā-xaf-em} \\ \text{(نمی‌خواهم- اخباری منفی)} \\ na- + xaf-em = \mathbf{na-xaf-em} \\ \text{(نخواهم- التزامی منفی)} \end{array}$$

پیشوند نفی برای فعل‌های آینده در وجه اخباری **nā** و در وجه التزامی **na** است:

$$\begin{array}{l} nā- + xaf-em = \mathbf{nā-xaf-em} \\ \text{(نخواهم خوابید- اخباری منفی)} \\ na- + be-tuwa-m be-xaf-e = \mathbf{na-tuwā-m be-xaf-em} \\ \text{(نخواهم بخواهم- التزامی منفی)} \end{array}$$

پیشوند نفی در فارسی در همه زمان‌ها و وجه‌های فعل **na** است، که پیش از پیشوند «می» به صورت **ne** تلفظ می‌شود (وحیدیان کامیار و عمرانی، ۱۳۹۰: ۶۲؛ مشکوه‌الدینی، ۱۳۹۰: ۷۴). همان‌گونه که از مثال‌های بالا پیداست، پیشوند نفی در گورانی بسیار پیچیده‌تر از فارسی است و برای زمان و وجه فعل دستخوش تغییر می‌شود.

۲-۳- امر

با نگاهی به جدول (۲) آشکار می‌شود که پیشوند امر در گورانی **be** است. این پیشوند، بسته به واجِ هم‌کنارِ خود، گاهی در پی فرایند واجی همگوئی به صورت **bo** نیز تلفظ می‌شود: **bo-xwa-Ø**. (بخار)

پیشوند امر فارسی نیز همانند گورانی، -be است که در بافت‌های آوابی گوناگون به یکی از سه شکل -bo- و -bi- و -be- پدیدار می‌شود (مشکوه‌الدینی، ۱۳۹۰: ۷۴)؛ مانند: بخوان، بیا، بخور. گفتنی است که گورانی نیز همچون فارسی، امر حاضر و امر غایب دارد. «امر حاضر» که انجام کاری را به شنونده فرمان می‌دهد یا از او درخواست می‌کند، ویژهً دوم شخص مفرد و جمع است. هنگامی که بخواهیم برای شخص (یا اشخاص) غایب فرمانی را بدھیم یا درخواست انجام کاری را بکنیم، به این ساخت «امر غایب» می‌گویند و ساخت آن همانند حال التزامی است (انوری و عالی، ۱۳۹۰: ۸۱). امر غایب برای سوم شخص مفرد و جمع است؛ مانند:

amer-hاضر	be-xaf-∅	amer-gایب	be-xaf-en	(بخواب)
	be-xaf-ē		be-xaf-en	(بخوابد)

۳-۳- نهی

همچنان که در جدول (۲) آمده است، فعل نهی نیز مانند امر، دو ساخت حاضر و غایب دارد. در گورانی برای «نهی حاضر» و «نهی غایب» از دو پیشوند متفاوت بهره گرفته می‌شود. پیشوند ma- با افزوده شدن به ستاک حال فعل، برای دوم شخص مفرد و جمع، «نهی حاضر» می‌سازد. «نهی غایب» با افزودن پیشوند na- به ستاک حال، برای سوم شخص مفرد و جمع ساخته می‌شود:

ma-xaf-∅	(نخواب)	;	ma-xaf-en	(نخوابید)
(نهی حاضر)				
na-xaf-ē	(نخوابد)	;	na-xaf-en	(نخوابند)

در دو مثال بالا دیده می‌شود که پیشوند نهی فارسی، هم برای «نهی حاضر» و هم «نهی غایب» na- است.

۴-۳- التزامی

داده‌های جدول (۲) نشان می‌دهد که در گویش گورانی برای التزامی، هم از پیشوند استفاده می‌شود و هم پسوند. پسوند آن را در بخش ۲. ۴ بررسی کردیم.

پیشوند التزامی در گورانی **be-** است، که می‌تواند به فعل‌های زمان گذشته استمراری، استمراری دور و حال بپیوندد و معنای التزامی به آنها بدهد. نمونه‌هایی از این سه نوع التزامی را به ترتیب در مثال‌های زیر آورده‌ایم:

(اگر / کاش می‌خوابیدم) **ağar** / **xwazeğ** (کاش) **be-xaft-yā-m**

(اگر / کاش می‌خوابیده بودم) **ağar** / **xwazeğ** (کاش) **be-xaft-yā-tā-m**
 (اگر / کاش بخواهم) **ağar** / **xwazeğ** (کاش) **be-xaf-em**

پیشوند التزامی در زبان فارسی **be-** (مانند بنشین) است که می‌تواند به **-bo** (مانند بخور) و **-bi** (مانند بیا) نیز پدیدار گردد. با مشاهدی (الف: ۸۴) ساخت زیر در گورانی و معادل آن در فارسی را آیندهٔ التزامی دانسته است:

(می‌خواهند بروند) **tuwā-n be-č-en**

اما چنین می‌نماید که فعل «خواه» در این ساخت بیش از آنکه نشانه آینده باشد، نشانگر تمایل و خواستهٔ فرد است.

۴- نتیجه‌گیری

ما در این پژوهش به بررسی پسوندها و پیشوندهای تصریفی فعل در گویش کردی گورانی و مقایسهٔ آن با زبان فارسی معيار پرداختیم. با واکاوی ساخت تصریفی بیش از ۲۰۰ فعل از گویش گورانی، که البته نمونه‌های اندکی از آنها را در این مقاله آورده‌ایم، پیشوندها و پسوندهای آنها را شناسایی و دسته‌بندی کردیم. اینک در پایان، یافته‌های خود را در دو جدول باز می‌نماییم که در آنها پسوندها و پیشوندهای فعلی در گورانی و فارسی جدآگانه با هم مقایسه شده‌اند.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که فعل در گویش گورانی دارای تصریف شمار، شخص، زمان، نمود، وجه و جهت است. بیشترین تعداد وندهای تصریفی فعل در گویش گورانی را می‌توان در گذشته استمراری دور التزامی دید که پنج ون德 تصریفی دارد:

(کاش می‌خوابیده بودم) **xwazgā be-xaf-t-yā-tā-**m****

جدول ۶- بررسی تطبیقی پسوندهای تصریفی فعل در گورانی و معادل آنها در فارسی

زبان فارسی	گویش گورانی	پسوند فعلی	
-am	-em / -m	اول شخص مفرد	شناسه‌ها
-i / -ø	-i / -it / -iten -t / -ten / -ø	دوم شخص مفرد	
-ø / -ad	-ē / -ēt / -ēten -t / -ten / -ø	سوم شخص مفرد	
-im	-im / -m	اول شخص جمع	
-id	-in / -n	دوم شخص جمع	
-and	-en / -n	سوم شخص جمع	
ندارد	-ü	گذشته کامل	
mi-	-(y)ā	گذشته استمراری	
ندارد	-(y)ā + -tā	گذشته استمراری دور	
mi-	-yā + -ā	گذشته استمراری نقلی	
ندارد	-a	حال کامل	پسوندهای نمودساز
mi-	-ø	حال استمراری	
-d / -t / -id -ād / -est	-ā / -d / -t / -i / -ān / -est / -yā	ستاک گذشته	
-ø	-en / -ya / -ø	ستاک حال	
ندارد	-yā	گذشته	پسوندهای ستاک‌ساز
	-ya	حال و آینده	
-ān	-ān	گذشته	
	-en	حال و آینده	
ندارد	-ü	زمان گذشته	پسوند التزامی

جدول ۷- بررسی تطبیقی پیشوندهای تصریفی فعل در گورانی و فارسی

زبان فارسی	گویش گورانی		پیشوند فعلی
na- / ne-	na-	گذشته	نفي
	nā-	اخباری	
	na-	حال و آینده التزامی	
be- / bo- / bi-		be- / bo-	امر
na-	ma-	حاضر	نهی
	na-	غایب	
be- / bo- / bi-		be- / bo-	التزامی

در زبان فارسی، بیشترین تعداد وندهای تصریفی فعل، در گذشته استمراری نقلی منفی دیده می‌شود که پنج وند تصریفی دارد: ن- + می + خواب + ید + ۵ + ام ← نمی خوابیده‌ام.

منابع

- انوری، حسن و یوسف عالی (۱۳۹۰). *دستور زبان فارسی ۱*. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
- باقری، مهری (۱۳۹۰). *تاریخ زبان فارسی*. تهران: قطره.
- بامشادی، پارسا (۱۳۹۲). «مفهوم نمایی در زبان کردی: تاثیر آرایش واژه بر روی مطابقة فعل». *بامشادی، جواد (۱۳۹۲) الف*. بررسی تطبیقی ساختار فعل در گویش گورانی با زبان فارسی
- معیار، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه پیام نور واحد مهریز یزد.
- بامشادی، جواد (۱۳۹۲ ب). «واژه‌بستهای ضمیری در زبان گورانی». *مجموعه مقالات نخستین هم‌ندیشی واژه‌بسته‌ها در زبان‌های ایرانی*. به کوشش محمد راسخ‌مهند. ۲۶۹-۲۹۱.
- بهادر، محمدرضا (۱۳۹۰). *نحو کردی قصری بر مبنای دستور زایشی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی، دانشگاه رازی.
- دبیرمقدم، محمد (۱۳۶۴). «مجھول در زبان فارسی». *مجله زبان‌شناسی*، ش ۳، ۴۶-۳۱.
- رخزادی، علی (۱۳۸۹). *ریزمانی کوردی سورانی*. سندج: کردستان.

- رنجبر، وحید (۱۳۸۸). دستور زبان کردی کرمانشاهی. کرمانشاه: طاق بستان.
- شیرزادی تبار، بهرام (۱۳۷۵). گویش گردی کرمانشاه. پایان نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران.
- کبودی، فرحتاز (۱۳۹۰). بررسی ساختار فعل در کردی کرمانشاهی. پایان نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی، دانشگاه رازی.
- کریم‌پور، کریم (۱۳۹۰). دستور زبان گردی کرمانشاهی (کلهری). کرمانشاه: مؤلف.
- کلباسی، ایران (۱۳۸۲). «نشانه استمرار در لهجه‌ها و گویش‌های ایرانی». گویش‌شناسی. ش ۷۶-۹۷، ۱/۱.
- محمدابراهیمی، زینب و سیمین مرادخانی (۱۳۸۷). «پسوندهای فعلی گویش لکی هرسینی». نقد زبان و ادبیات خارجی. ش ۱، ۱۱۳-۹۱.
- محمدابراهیمی، زینب و فاطمه دانش‌پژوه (۱۳۸۷). «واژه‌بست و روابط دستوری معنایی آن با فعل در زبان کردی (گویش سورانی)». پژوهشنامه علوم انسانی. ش ۱۶۸، ۵۸-۱۴۵.
- محمدخورشید، فواد (۱۳۸۲). «پراکندگی جغرافیایی لهجه‌های زبان کردی». ترجمه محمد شرف بیانی و پیام ذکری. فصلنامه فرهنگ کردستان. ش ۱۶ و ۱۷، ۱۴۸-۱۲۴.
- محمدخورشید، فواد (۱۳۹۱). زبان کردی و پراکندگی جغرافیایی لهجه‌های آن. ترجمه سعید خضری و جعفر خضری. سندج: نشر پانیذ.
- مرادی، روناک (۱۳۹۱). «تعامل پیشوند التزامی با پیشوند نفی در کردی سورانی». پژوهش‌های زبانی. دوره ۳، ش ۱۱۶، ۹۹-۹۱.
- مشکوه‌الدینی، مهدی (۱۳۹۰). دستور زبان فارسی: واژگان و پیوندهای ساختی. تهران: سمت.
- منصوری، مهرزاد (۱۳۸۸). «بررسی مجھول در زبان فارسی بر پایه رده‌شناسی زبان». ویژه‌نامه دستور فرهنگستان. ش ۵، ۱۷۰-۱۵۶.
- وحیدیان کامیار، تقی و غلامرضا عمرانی (۱۳۹۰). دستور زبان فارسی (۱). تهران: سمت.

Baker, C. Mark (2004). *Lexical Categories: Verbs, Nouns, and Adjectives*. Cambridge: Cambridge University Press.